

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Praesertim Augustini, Et Thomae Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Sacramentis In Genere Et Specie - Libros Octo Complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput 164. Argumentum septimum ex Tridentinis Patribus, magnique
nominis Theologis, qui sessioni 14. interfuerunt, divinique amoris
necessitatem, & formidolosæ attritionis insufficientiam post illam ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73212](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73212)

am inhabitantem diffusam, medius est amor multiplex. Talis namque est imperfectus amor Dei propter se, qui in peccatoribus reperitur: talis quoque amor, ex humana miseria compassione succurrens proximo indigenti, &c. Neque enim est laudabilis charitas proximè dicta, neque cupiditas voluptatis, vel pecunie, vel honoris, quam Joannes intelligit per cupiditatem, quâ mundus diligitur: *omne enim* (inquit) *quod in mundo est, aut concupiscentia carnalis est, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vite.*

1924 Neque damnata cenferi potest in propositione 16. quia, salva etiam veritate illius nostræ, seu potius Sanctorum doctrinæ, subsistit veritas & æquitas censuræ propositionis 16. quod utique detur vera legis obedientia sine charitate, qualem intelligunt assertores omnium damnatarum illarum propositionum. Cùm enim & istas hereticas docuerint propositiones: *omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est. In omnibus suis actibus peccator servus dominantis cupiditatis, &c.* eo sensu quo ista hereticæ sunt, eodem sunt & duæ illæ ab Ardekinio objectæ; utpote ex illis consecutariæ. Si enim *omne quod agit peccator, peccatum est*, etiam imperfecta charitas, quæ in peccatore reperitur, peccatum est, nec datur laudabilis charitas, nisi in iustis per Spiritum sanctum inhabitantem. Si etiam *in omnibus actibus suis peccator servus dominantis cupiditatis*, omnis amor creaturæ rationalis aut vitiosa est cupiditas in peccatore dominans, aut laudabilis charitas in iustis regnans. Ex utraque verò consecutarium est, quod non detur vera legis obedientia sine laudabili illa charitate iustorum, ipsis infusa per Spiritum sanctum inhabitantem. Neque opus plura hic addere, cùm multifariam tom. 1. demonstraverimus adversarios abuti Bullâ Pii V. & Gregorii XIII. cum scandalo hereticorum, dum ex ea arguunt contra doctrinam Sanctorum, tanquam damnatam per Bullam Pii V. &c. Si quidem heretici inde accipiunt ansam calumniansi Ecclesiam modernam, quasi ab antiqua detecerit, veterum Patrum doctrinam tam unanimem tanque constantem proferendo.

1925 Nec dissimili modo adversarii abutuntur Bullâ Innocentii X. *cùm occasione*, quinque famosas propositiones condemnante, dum ex ea arguunt pro scientia sua media, gratiaque Molinistice sufficiente, contra necessitatem gratiæ per se efficaciæ, ab Augustino, totque aliis antiquis Patribus, Conciliisque tam constantem assertam. Eâ (inquam) abutuntur contra expressam declarationem ipsius Innocentii X. qui, post editam illam Bullam, patam declaravit, quod circa materiam de auxiliis omnia permanere vellet eo in statu, in quo fuerant sub Clemente VIII. & Paulo V. (sub quibus profectò scientiam mediam, gratiamque Molinistice sufficientem, miserimo in statu fuisse, Historia de Auxiliis recenter edita manifestat) perque Eminent. Cardinalem Barbarinum Societatis Generali mandavit, ut ad omnes Societatis Provincias scriberet, ne quis Bullâ istâ ad stabilendas Molinisticas opiniones uteretur. Quod mandatum præfato Generali se intinasse laudatus Cardinalis R. P. Æginaldo testificatus fuit.

CAPUT CLXIV.

Argumentum septimum ex Tridentinis Patribus, magnique nominis Theologis, qui sessioni 14. interfuerunt, divini amoris necessitatem, & formidolosam attritionis insufficientiam post illam docuerunt, nemine aliorum Tridentinorum Patrum, Theologorumve, Tridentinam definitionem ipsis objicente.

1926 **A**rgumentum istud efficacissimum est: assertam quippe insufficientiam, divini amoris

necessitatem, post sessionem decimam-quartam, docuerunt duo istius Concilii Præsides, atque cum ipsis, ac præter ipsos, viginti alii Patres, Theologice Tridentini quatuordecim, uti proximè videbitur. Istos omnes, tot utique, tantoque Viros Tridentinæ definitioni, vel apertæ declarationi patenter contradixisse; neminem tamen aliorum Patrum, Theologorumque Tridentinorum, hanc ipsis contradictionem objecisse, nec de ea ipsis redarguisse, nec pro Tridentina definitione contra ipsos classicum cecinisse; adeo insolitum est in Ecclesia Dei, ut prorsus incredibile sit, improbabileque; cùm nullum in Ecclesia exemplum proferri queat, quo tale quidpiam acciderit, præsertim in re tanti momenti. Nullum tamen Patrum Tridentinorum ipsis velut Tridentinæ definitioni contradicentibus se opposuisse, adeo verum est, ut ne ipse quidem Melchior Canus, primus formidolosæ attritionis Patronus (qui sessioni illi 14. interfuit) Tridentinam ipsis definitionem objecit, nec eam pro opinione sua allegaverit; uti nec Dominicus Sotus, qui, licet eidem interfuerit, formidolosæ attritionis sufficientiam docuerit, pro casu quo bonâ fide quis se contritum exillimaret; expressè tamen dixit, *non esse Ecclesiasticam definitionem*. Sic enim habet in 4. dist. 19. q. 2. a. 9. *non est articulus fidei, quod attritio per Sacramentum contritis fiant: non est enim expressa Evangelica assertio, aut Ecclesiastica definitio, neque apud Augustinum, aliumve istius classis Autorem reperitur, sed est solum Scholasticorum (quorundam) collectio, que quanquam vera (secundum opinionem ipsius) non est certè digna, cui bilances nostræ perpetuæ salutis, aut damnationis confidamus*. Ruardus etiam Tapperus, qui similiter interfuit, in explicat 4. art. Lovan. de contrit. quod (inquit) attritio sufficiat, *probabilis est Doctorum sententia*. Imò nullus Scriptorum, ante annum octuagesimum, pro dicta sufficientia Tridentinam definitionem legitur allegasse. Et Lopez, qui vel primus, vel ex primis pro attritionis purè formidolosæ, cognitæ ut talis, sufficientia Tridentinum allegavit, opusque suum an. 1583. divulgavit, illud non allegavit, tanquam certò eam definiens, sed tanquam probabile pro ea fundamentum subministrans: *sed jam nunc* (inquit in Introduct. cont. p. 1. c. 9) *precedente lumine Concilii Tridentini, & quia industria Doctorum aliqua veritates illustrate sunt, audeo & hanc fatere conclusionem: probabilis est, & non parum veritati, & Concilio Tridentino consona opinio affirmativa, scilicet quod ad impetrandam justiciam & remissionem peccatorum in Sacramento Pœnitentiæ, satis est attritio cognita, etiamsi pœnitens non existimet probabilem: eam esse contritionem*. Ad quæ verba Morinus l. 8. cap. 4. hanc (inquit) *sententiam asserere probabilem, tum illi visum est aliquid insolitum audere*. Similiter Medina l. 2. q. 19. a. 6. dub. ult. expressè testatur, sub opinione esse positum, an attritio ex solo gehennæ metu cum Sacramento sufficiat, de eoque hinc inde esse opiniones. Idque incertum esse fatetur Suarez, Vasquez, Comitulus, Brefferus, Gammachæus, alique attritionarii non pauci apud Illustri. Porphyriensem de contrit. & attrit. dissert. 4. cap. 4. fluxeruntque anni 50. & plures post sessionem 14. priusquam ausus quisquam fuisset asserere, servilis attritionis sufficientiam, sessione illâ 14. certò definitam esse. Novitia proinde est audacia ista, & idèò meritò exustillanda, tanquam temeraria, incredibilis, omnique specie veritatis destituta.

Quod autem divini amoris necessitatem, servilitique attritionis insufficientiam in Sacramento Pœnitentiæ docuerint imprimis duo Concilii Præsides, Scripandus nimirum, & Hostius, S. R. E. Cardinales, deinde viginti alii Patres Tridentini, præbatur exhibendo verba ipsorum,

SERIPANDUS.

927 In illud ad Galat. 5. in Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque preputium, sed fides que per dilectionem operatur. Ad justitiam (inquit, id est gratiam justificantem) & salutem fidei illa proficit, cujus efficacitas non est ex metu, sed ex amore & charitate. Hujus ergo fidei, que per charitatem operatur, recto & tuto itinere ad gloriam sempiternam, & justitiam, seu justificantem gratiam (ut proxime dixit) contendere oportet, tam Judæos, quam aliarum nationum homines. Nec certe aliud quam Augustinus docere & sentire potuit tam dignus Augustini discipulus.

HOSIUS.

1928 In explicat. Confess. Polon. Concilii Petracovienfis anni 1551. c. 76. Augustinum secutus Petrus Lombardus, quem secuti videntur Doctores omnes, quos vulgo vocant Scholasticos (nota bene) precepta neque impleri, nisi per charitatem; neque ad alium finem, preterquam ad charitatem, ea recte referri docet. Quamobrem in utriusque Tabule preceptis, non tam quid exterius geratur, quam quid intus fiat, & ex qua radice quod fit proficitur, attenditur. Sunt enim in cordibus hominum radices due, charitatis una, quam plantavit agricola Christus, cupiditatis altera, quam plantat diabolus. Nihil ex illa mali, nihil ex hac boni nascitur. Hoc docuit, hoc docet, hoc docebit semper sancta Ecclesia Catholica. (Audiant hoc, & dignum ori imponant, qui clamitant esse ab Ecclesia damnatum; esse contra Tridentinam definitionem, &c.)... Estiam pueri didicimus in Ecclesia, non quid, sed propter quid faciamus aliquid, Deum attendere: adeo ut siquid ex radice charitatis profectum non sit, nihil sit nobis utilitatis allaturum. Quippe sine charitate non ambulare possunt homines, sed errare. Hac est enim summa actionum humanarum, salus morum, finis celestium preceptorum... SINE HAC NEMO DEO PLACUIT. Cum hac nec potuit aliquis peccare, nec poterit... Ad hanc igitur Dei charitatem & dilectionem referimus cetera precepta... Hoc est quod à Thoma quoque scriptum Aquinate legimus, quod omnium actuum humanorum regula, lex est charitatis divine. Sicut enim videmus in artificialibus, quod unumquodque opus tunc bonum & rectum dicitur, quando regula coequatur; sic etiam quodlibet opus humanum tunc rectum est & virtuosum, quando regula divine dilectionis concordat, &c.

Subsequuntur Tridentini Patres, Salvator Alepius, Lipomanus, Joannes Amilianus, Cornelius Mussus, Fredericus Nausea, Franciscus Richardotus, Franciscus Sonnius, Martinus Ribovius, Janjenius Gandavensis, Joannes Antonius Pantusa, Nicolaus Pellevanus, Hieronymus Burgenfis, Jacobus Naclantus, Gaspar Casalius, Guilielmus Castellanus, Ferdinandus Vellostillus, Leonardus Marinus, Agidius Fuscariarius, Melebius Avosmedianus. Omnes Episcopi Tridentini. Cumque ipsis Pius Franciscanorum Generalis.

1929 Audiantur ergo ipsi, & imprimis SALVATOR ALEPIUS, LIPOMANUS, PIUS FRANCISCANORUM PRÆSES. De iis Pallavicinus Hist. Concil. Trident. l. 8. c. 8. testatur, quod cum in prima delineatione Decreti, circa dispositiones necessarias ad justificationem in Sacramento Baptismi, nulla fieret mentio charitatis, Salvatorem Alepium, Archiepiscopum Turritanum, & Lipomanum, Venerabilis Adjutorem, & Pium Franciscanorum Præsidentem admonuisse, ut aliquis charitatis actus adijceretur.... Cumque id ad omnium Patrum

judicium relatum esset, viginti tres ex ipsis dixerunt illud comprobasse, adeoque insertam Decreto. Ecce non solum tres illi, sed viginti tres Patres Tridentini charitatis actum censuerunt necessarium, inter dispositiones requisitas ad justificationem in Sacramento Baptismi. Nec dubium idem de Pœnitentiæ Sacramento censuisse. Cum eadem vel major sit id censendi ratio. Post ipsos audiantur sequentes.

JOANNES EMILIANUS.

Joannes Amilianus, Hispaniensis, Tudetanus 1930 Antistes (ut idem Historicus narrat l. 12. c. 10.) tenuit in Sacramento Pœnitentiæ opus esse contritione perfectâ. Nec tamen hinc argui per Sacramentum peccata non remitti: quippe que Sacramentum jam inventis remissa, preceuntis contritionis efficacitate. Siquidem (ait) ipsa contritio id præstat virtute Sacramenti, cujus votum in ea continetur. Talem quidem contritionem nos minime requirimus, Amiliani tamen merito testimonium proferimus, utpote perspicue sententis pro insufficientia servilis attritionis, necessitateque divine dilectionis.

CORNELIUS MUSSUS.

Mussus, Episcopus Bisuntinus (ad effermandum 1931 da Concilii Tridentini Decreta non semel à Patribus deputatus) in Synodo anni 1579. in canon. de Pœnit. ad Pœnitentiæ Sacramentum rectè suscipiendum negat sufficere attritionem ex qualicumque motivo honesto, requirique contritionem, sive dolorem, ob Dei summi boni offensam, cujus motivum sit, summo Deo (inquit) injuriam intulisse, ut vidimus n. 1672. Imò omnem actionem bonam docet esse dirigendam in gloriam Dei, ut proficua sit ad vitam eternam, ut vidimus ibidem.

FRANCISCUS RICHARDOTUS, ET FREDERICUS NAUSEA.

Fredericus Nausea, Episcopus Viennensis, & 1932 Franciscus Richardotus, Episcopus Atrabentis, locis n. 1661 & 1665. relatis usque ad improbant sufficientiam attritionis servilis, ut contritionem perfectam requirere videantur. Tametsi questio nonnulla sit de sensu vocis perfectâ, quâ uti sunt.

FRANCISCUS SONNIUS.

Franciscus Sonnius, Episcopus Budoecensis 1933 fis, tr. 4. de pœnit. (quem anno 1565. & 1566. publicis typis dedit) cap. 6. de contritione, Contritio (inquit) penitentis est ipsa tristitia cordis secundum Deum, genitus & suspensus de peccatis commissis, eò quod divina Majestatis offensiva sint. Et infra: Contritio, atteriturque peccator, quando incipit sibi ex corde displicere super turpitudinem & pravitate commissorum, atque serio edisse malam vitam suam, commemorando secum quod suam bonitatis perdidit, quod mortem invenit, quod finibus ad interitum illaqueatus existat. Que si faciat proptus ex amore ad bonum Deum... est contritio: sin autem remissè, vel solo metu pœnitentia evadenda, est attritio, non efficiens veram penitentiam; assamen ad illam preparari. Hoc & similia docuit nos antiquitas Patrum veneranda (nota bene) non utique per excogitationem de cerebro suo, sed ex fundamento Scripturæ sanctæ, &c.

Et in demonstrationib. Relig. Christ. tr. 9. de peccat. remiss. c. 6. manifestè docetur Scripturam, remissionem peccatorum fieri verbo, fide, dilectione, penitentia, Sacramento.... sed non verbo sine fide... nec fit verbo, etiam adjunctâ fide, sine penitentia & dilectione. Quoniam, teste Salvatore, nisi penitentiam habueritis, &c. Et teste Apostolo ejus Joanne, qui non diligit, manet in morte. Neque etiam fit verbo, fide, dilectione, penitentia, simul junctis, nisi accedat & Sacramentum, à Christo in purificationem & reconciliatorem

nam peccatoris institutum, modo Sacramentum non excidat illa necessitas. Non itaque sola fides iustificat ipsum, sed concurrunt simul omnia quae dicta sunt. Primum est verbum Dei, terrefaciens peccatorem. Secundum fides. Tertium poenitentia, qua reverentes ad Dominum deserta peccatorum, ut inquam quid, & impium, plane offensivum divinae Majestatis. Quartam est dilectio, quae facit mentem suavi quodam amore flagrare in Deum. Sextum est Sacramentum, &c.

Et infra: inter haec autem omnia requisita ex parte poenitentis, fides imprimis necessaria est; fides (inquam) per dilectionem operans, sive fides ad cor transiens, adeo ut immuetur affectus in amorem ejus, quod per fidem esse capis in cogitatione. Per hanc enim est proximus accessus, & ultima dispositio, quam statim Deus deputat homini ad justitiam, sive remissionem peccatorum. Nam fides sine charitate nihil prodest. 1. Cor. 13.

Et cap. 7. vera poenitentia est opus Dei, operantis per charitatem, prout factum est in Magdalena, in Publicano, in Petro post negationem. De quo para in l. 4. ubi de sacramentali agit poenitentia.

Et r. 11. c. 1. Fides & Sacramenta. Summe necessaria sunt. Verum quantumlibet omnia illa necessaria sint, non tamen suffiunt ad salutem sine charitate, ut certum est ex regula Apostolica Joannis, dicentis: qui non diligit, manet in morte. Qui non diligit (inquam) ut oportet Deum super omnia, & proximum sicut semetipsum, talis manet in morte.

MARTINUS RITHOVIVS.

1934 Martinus Rithovius, primus Episcopus Irenensis, in lectionibus manu scriptis in 4. dist. 14. anno 1558. dictatis, & in Lovanienli Collegio Adriani VI. asseruatis, sic habet: Cum fides doceat peccatum duplici ratione malum esse (nam & culpam habet, & poenam adfert) duplex etiam ejus est, vel certe duplici occasione nata displicentia. Verum ut propria peccati malitia est in ratione culpe, ita & haec principalior displicentia causa nobis esse debet. Quamvis, ut est communis poenitentiam conjunctado, ordo hic ferè propositus esse soleat, & à timore poenitentium conversio habeat exordium. Licet autem in illo dolore, qui suppliciorum meta concipitur, nondum sit vera poenitentiae virtus, parat tamen ad illam iter. Non est igitur timor vera poenitentia, sed utilis, & ad contritionem vicinum gradum feriat.

JANSENIUS GANDAVENSIS.

1935 Cornelius Jansenius, Episcopus Gandavensis, Concord. Evang. c. 33. ad veram poenitentiam requirit peccatorum desolationem, eo quod sint offensiva Dei. Addens, quod cum dixit Dominus, timeo, &c. non vult suas servili timore... obtemperare Patri celesti, sed vult inordinatum illum mundi timorem reprimi consideratione & timore eorum malorum, quae Deus inspicere potest, in eo qui habet charitatem, si modo non praecipue, & potissimum ob illorum malorum timorem sibi à malis temperet, & bonum operetur.

Et c. 47. haec texum, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum, conjungens cum eo qui legitur: fides tua te salvam fecit: fides (inquam) quae dicitur salvam fecisse hanc mulierem, est quae credit Jesum esse Christum, & eum qui possit tollere peccata, simul cum fiducia consequendo remissionis ab eo. Ergo cum hujusmodi fides etiam spem includat, & supra Dominus remissa dixerit illi peccata propter dilectionem: docetur hanc remissionem peccatorum non fieri nisi concurrat fides, spes, charitas, hoc est non sit nisi per fidem quae per dilectionem operatur.

JOANNES ANTONIUS PANTUSA.

1936 Joannes Antonius Pantusa, Episcopus Litter Tom. III.

rensis, anno 1562. mortuus in Tridentino, to. 3. Opusc. c. 11. dicit quod in Sacramento Poenitentiae (inquam Thomas ibidem) Pessio Christi applicatur secundum diversos contritionis gradus. Licet enim contritio, necessaria Sacramento Poenitentiae, sit ad odium peccati supra omne odibile (quia pendat à dilectione Dei super omne diligibile) tamen in latitudine sua potest esse major & minor, &c. NICOLAUS PELLEVAUS, ET HIERONYMUS BURGENSIS.

Nicolaus Pellevaus, Archiepiscopus Senonensis, postea Cardinalis, & Archiepiscopus Remensis, & Tridentino redux, suis Dioecesanis Ritualibus praescripsit, in quo gens de modo administrandi Poenitentiae Sacramentum, contritionis necessitatem declarat in ipsamet formula absolutionis, quam sub hoc tenore praescribit: Dominus noster Jesus Christus, qui est verus absolutor omnium criminum, per suam sanctam misericordiam se absolvat. Et ego auctoritate mihi commissâ, te absolvo ab omnibus peccatis tuis, ore confessis, corde contritis, &c. Quae etiam formula habetur in Rituali Romano anni 1581. in Lugdunensi anni 1589. in Bononiensi anni 1564. in Aurelianensi anni 1581. in Parisiensi anni 1607. &c. Contritio verò in Ritualibus illis generatim non accipitur, sed speciatim, ut ab attritione formidolosa distinguitur. Cum sic intellexerint illi ipsi, qui verba illa, corde contritis & ore confessis, idè sustulerunt, quod absolutio per illa restringeretur ad sola peccata contrita & ore confessa, non ad attrita, & in confessione oblita, ut videre est in Rituali Carnotensi anni 1617. ubi sic: Absolutio peccatorum debet esse simplex, hoc est sine aliqua restrictione, per additionem verborum superfluum, & aliquando nocivorum saluti poenitentis, ut cum dicitur hoc modo: Absolvo te ab omnibus peccatis tuis, contritis, & confessis. Nam est communis sententia Theologorum, eum qui solum attritus est posse fieri contritum virtute sacramentalis absolutionis, veluti & eadem virtute, non tantum peccata confessione declarata, verum etiam oblita, post competens examen conscientiae remitti. Et cum adduntur haec verba, contritis & confessis, absolutio restringitur, neque se extendit longius quam ad peccata contrita, & confessa. Si quidem in hac materia sacramentali, ut in pluribus aliis, quae merè Dei gratia imitantur, tantum valent verba, quantum sonant.

Hieronymus Burgensis, eandem ob rationem 1938 merito accensetur Pelleva, cum ipse etiam, post sess. 14. Concilii Tridentini (cui interfuit) anno 1569. Rituali suo eandem absolutionis formam inseruerit, cum eodem additamento: ore confessis, corde contritis.

JACOBUS NACLANTUS.

Jacobus Naclantus, Episcopus Clodienis, tr. 1939 10. de Indulgentiis, contritionem requirit cum confessione, talem in voto, dum in re fieri nequit: Indulgentia non datur, nisi solis contritis, & vel voto confessis. Quibus verbis satis inlinoat, solos contritos, non serviliter attritos, verè esse poenitentes. Indulgentia quippe verè poenitentibus dari solet.

GASPAR CASSALIUS.

Gaspar Cassalius, Episcopus Letterensis, postea 1940 Conimbricensis, lib. 2. de quadripart. Instit. anno 1563. Venetiis edito c. 13. disputans contra haereticos, solam fidem ad justificationem requirentes, nomine Catholicorum dicit, ad justificationem esse necesse, quod intercedat fides totius Evangelii, dilectio Dei super omnia, obedientia erga Deum ex toto corde, & poenitentia seu peccati odium. Sanctus enim Dionysius I. de Eccles. Hierarch. c. 2. docet, quod per dilectionem Dei regeneramur, ponimurque in statu esse divina.

Et cap. 23. Satis ostensum est per divinas Scripturas non sufficere si accedat sola fides, aut sola confidentia, sed oportere intercedere fidem, conversionemque bonitatis ad Deum per dilectionem. Quam doctrinam universaliter receperunt esse testatur. Quippe nullus fuit Doctor habens sanctus, & Catholicus, qui negaret in adultis bonitatis, iustitiam, & sanctis... justificationem... fieri per fidem, spem & charitatem, &c.

Quid plura? celebris ille Augustini discipulus in eodem opere censet, Catholicam esse veritatem, quod omnes actus nostri in Deum referendi sint, faciendique ex intentione ipsi placendi. Alias à peccato immunes non fore. Cum qua doctrina non stat sufficientia attritionis, cuius movitum est solus timor gehennae ignis.

GUILLIELMUS CASSADORUS.

1941 Guilielmus Cassadorus, Episcopus Barcinonensis, in suo Rituali anno 1569. typis mandato cap. de Sacramento Poenit. post enarratas tres illius partes, contritionem, confessionem, satisfactionem: differt (inquit) contritio ab attritione, eò quod contritio est dolor de peccato, quatenus offensa Dei est. ... attritio verò est dolor propter supplicia inferni. De ea subiungit, quod ad remissionem peccatorum non sufficit.

FERDINANDUS VELLOSIUS.

1942 Ferdinandus Vellosius, Lucensis Episcopus, in advertentiis ad B. Augustinum quaesito 29. probabile est (inquit) quod dolor, qui debet baptismum precedere, requiritur quod sit contritio. Quia contritio de iure naturali est remedium in remissionem peccatorum. Gratia autem & remedium baptismi non tollit id quod est de iure naturali. Accedit (inquit) quod poenitentia praerequitur baptismi, juxta illud Actor. 2. poenitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum. Ad veram verò poenitentiam contritio requiritur. Ita ille tenet, ut probabile quidem. At vel hinc apparet contrarium non esse à Tridentino definitum, nec perspicue declaratum, prout nonnulli jactant. Fortè etiam id tenet ut probabile, loquendo de contritione perfecta.

MELCHIOR AVOSMEDIANUS. Etes parte MELCHIOR CANUS.

1943 Pallavicinus l. 12. Hist. Conc. Trid. c. 10. Melchior (inquit) Avosmedianus, tunc Pacensis Episcopi Theologus, postea verò reversus ad Pii Concilium Guadicensis Episcopus, in Cætibus ante sessionem 14. habitis circa necessaria Sacramento Poenitentiae, dixit: prius nos propter poenitentiam metum dolere; deinde propter Deum; postea verò peccata confitemur. Necessarium proinde censuit dolorem propter Deum, non tantum propter poenitentiam metum.

Quid dicam de Melchior Cano, Canariensi Episcopo, qui etiam sess. 14. interfuit? attritionem quidem sufficere docuit, sed id à Tridentino definitum seu declaratum non censuit, uti manifestum est partim ex eo quod pro opinione (cuius est primus parens) de ipsius sufficientia Tridentinam non proferat definitionem. Partim ex eo quod relict. de poenitentia post dictam sessionem, dicta sufficientia expressè fatetur incertitudinem, aiens: quod attritio sufficiat, quamvis verum sit, non est aded certum & indubitatum. Et ideo Concilium Tridentinum, communisque sententia (nota communem pro assertionem nostram sententiam, post sessionem 14.) tenens certum, dimittens incertum, ponit contritionem partem esse huius Sacramenti.

LEONARDUS MARINUS. ÆGIDIUS FUSCANARIUS.

1944 Leonardus Marinus, Lancianensis Archiepiscopus, & Ægidius Fuscarius, Episcopus Mutinensis, alicui usque aded fuerunt ab opinione de servili attritionis sufficientia, & multò magis ab opinione quæ sufficientiam illius putat certam,

atque à Tridentino declaratam, ut in toto Catechismo Romano (ad quem elaborandum ab ipso Tridentino delegati fuere) ne verbum quidem de attritione illa dixerint. De qua tamen lectiones integras fecerunt, si sufficientiam illius à Tridentino declaratam crediderint. Cum materiam huius Sacramenti plene exponendam sufficere. Et verò id necessarium fuisse ad instructionem populorum. Plura ex ipsis habes supra n. 1674. & 1675. pro necessitate divinae dilectionis.

Cum laudatis viginti duobus Patribus Tridentinis quindecim quoque Tridentini Theologi recesserunt pro necessitate divinae dilectionis, contra sufficientiam servilis attritionis: scilicet

Primò LAINIUS (primus post S. Ignatium Societatis Generalis) FERRUSIUS, COLLOREDUS, CONTRERA.

IN Historia sæpè citata Concilii Tridentini lib. 12. c. 10. sic habetur: Didacus Laigues, qui primo loco inter Theologos minores sermonem habebat, damnans posteriorem articulum secundæ partem, dixit, Sacramento (Poenitentiae) esse necessariam poenitentiam, timorem, dilectionem, contritionem, absolutionem. Dilectionem pariter, tanquam necessariam, enumeravit Jacobus Ferrusius, Hispanus, Segovienfis Episcopi Theologus. Es per hoc eundem articulum improbat, casus istis terroribus minime contineri dilectionem, qua absolute necessaria est: cum Christus pronuntiaverit, remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Es dilexit, inquit, per preteritum: quia dilectio remissionem antecesserit. Et Apostolus: tristitia, quæ est secundum Deum (hoc est, interpretabatur Ferrusius, secundum Deum dilectam) operatur poenitentiam in salutem. ... Unde Augustinus ait: Abique amore gratia non datur. Idcirco exigitur is ante omnia primam quamdam, ut vocant, motionem in Deum, ad quam significandam ea Scripturæ verba dicerentur: Convertite vos Domine ad se. ... Postea verò actum fidei. Hinc oritur. ... in homine peccatorum detestatio, assurgitque in spem animus, & amoris initium habetur. ... Bernardus Colloredus, Dominicanus, Forli Episcopi Theologus, tanquam necessaria numeravit, timorem, detestationem, ac fidem, ex qua spes oritur, & ab hac dilectio. Eisdem sententia fuit Franciscus Contrera, ex Ordine Minorum Observantium.

Secundò PETRUS ET DOMINICUS SOTO.

ANDRÆAS VEGA.

Petri Soto, laudatissimi Theologi, expressissima hac de re testimonia habes supra n. 1658. Habes & Andræam Vega n. 1614.

Dominicus Soto in 4. dist. 6. q. 1. a. 7. postquam dixit, quod dolere solum propter incommensurabile temporale, non est dolere de offensa Dei: id probat ratione quæ idipsum probat de dolore propter incommensurabilem gehennam sempiternam: Qui enim (inquit) sic affectus est, non dolet se Deum offendisse; sed illa se incurrisse pericula & damna. Quis autem non dolet de offensa Dei, certè non amovet voluntatem suam a peccato, quatenus peccatum est, scilicet quatenus contra Deum: atque aded non solum permanere videtur in macula peccati, verum quodammodo in complacencia. Et dist. 18. Revera qui mihi diceret, non se poenitere propter Deum, absolvere non auderem.

Et lib. 2. de nat. & grat. c. 15. Qui scit se non dolere propter Deum, sed propter timorem inferni, & ita palam patefacit, & confitetur Ecclesie, videtur sanè iste non talis accedere, cui sit ministrandum Sacramentum. Nam, ut supra diximus, & Augustinus sæpè commonefacit, & Theologi in 4. dist. 4. & S. Thomas 3. p. q. 68. admonent, peccatores non sunt baptizandi. Ille autem quem constat non dolere propter Deum, indubitatè est peccator. Et inde augetur dubitatio, quod profecto qui taliter

offensas accederet ad Sacramentum Pœnitentiæ, nequaquam absolvendus esset.

GENTIANUS HERVETUS.

1947 Gentianus Hervetus, Doctor Parisiensis, Eminentiſſimi D. Cardinalis de Lotaringia in Tridentino Theologus, in Catechismo, quem publico dedit post suum è Tridentino reditum, contritionem, quæ sit dolor propter divinam offensam, requirit, quæ licet tanta esse queat, ut ante susceptionem Sacramenti peccatorem Deo reconciliat, regulariter tamen hoc solum contingit, dum Sacerdotis copia deest. Curatus: Dic nobis quid sit Pœnitentiæ Sacramentum? Christoforus: Est Sacramentum, quo peccator, habitâ contritione, & dolore propter divinam offensam, & expositis Sacerdoti suis criminibus, concessâ absolutione, impositâque ab illo satisfactione, commissorum post baptismum peccatorum remissionem consequitur. Curatus: Dic, queso, quid sit pœnitentiâ? Christoforus: Est dolor à peccatore propter divinam offensam elicitus, quo indulgentiam implorat, ac proponit non peccare de reliquo, seque confiteri statuit, & satisfacere quoad poterit. Curatus: Hæc contritio nonne sufficit ad obtinendam peccatorum remissionem? Christoforus: Illa tanta quidem esse potest, ut peccata omnia remitterentur, &c. Verum censendum est tunc tantum contritionem sufficere, cum quis ad exponendam peccatum iudicem convenire non potest, &c.

JACOBUS PAYVA.

1948 Jacobus Payva de Andrade, Regis Portugallia Theologus, qui conclusioni Tridentini interfuit, l. 6. contra Kemnitium c. 2. nisi charitas precedat, mentemque illustret, peccata deleri nullo modo possunt. Et lib. 8. explicans cum quali contritione faciendâ sit peccatorum confessio: Cum fidei splendor (inquit) summa meus illustrata, ardentem Dei in se amorem intuetur, & fit ut vel sola peccatorum recordatio illi sit horribilis & formidabilis; divinam verò bonitatem, cui se tot beneficiis devinctam agnoscat, inflammata charitate prosequatur. Quibus partibus cum animi dolor constet, verè contritio appellatur.

ALFONSUS SALMERON.

1949 To. 3. tr. 22. de Cant. Zach. de servili timore, loquens: Eiusmodi (inquit) affectus purgat, non affectus internos, sed externos tantum: immutat, non cor ipsum, sed opera: cohercet iniquitatem, non jussu fiat voluntatem.

To. 10. tr. 25. loquens de pœnitentiâ, quæ debet habere conjunctam Confessionem, dicit quòd pœnitentiâ displicentiam continet de Deo offensa. non satis est naturalis quadam displicentia, & horror de peccato, ob amici mortem, aut magnitudinem peccati, vel amorem proprium, vel alias similes causas; nisi sit propter Deum offensam, nostraque peccato injuriâ affectum.

To. 11. tr. 22. de ratione insitendi Confessionem, impugnans hunc Lutheri articulum: credens se absolutum, verè est absolutus, etiamsi minimè sit contritus, &c. docet secundum Scripturam, & Ecclesiam, ad justificationem requiri fidem, timorem, pœnitentiam, dilectionem, Sacramentum: Audis præter fidem requiri pœnitentiam... De timore refertur Salomon: qui sine timore est, non poterit justificari. De dilectione: qui non diligit, manet in morte. De Sacramento Baptismi: nisi quis renatus fuerit, &c. De Sacramento Pœnitentiæ: quorum remiseritis, &c. Præter fidem ergo multa alia ad peccati remissionem necessaria sunt.

Et quomodo non docuisset, pœnitentiam propter Deum; Deique gloriam & honorem, necessariò faciendam, qui docuit omnes actus nostros deliberatos propter Deum, seu Dei gloriam, necessariò faciendos, ita ut qui deliberatè aliter agit,

Tom. III.

peccet? Hoc autem Salmeron docet, probatque ex Apostolo, & primo mandato, Diliges Deum ex toto corde, &c. disp. 6. in epist. ad Coloss. Verba ipsius to. 1. dedimus.

Sicubi proinde Salmeron dicit quòd dolor ex solo timore justitiæ, est per se sit imperfectus, in Sacramento tamen conjunctus, remissionem efficit peccatorum, vel loquitur de dolore ex solo timore initiali, vel id non dicit de suo (utpote non consonum principiis ex ipso relatis) sed de additamento Bartholomæi Perez, quem constat à Generali suo Aquaviva septemdecim annis post mortem Salmeronis accepisse mandatum, ut opus Salmeronis auctum aliqua ex parte, & excusum sibi redderet, ut haberet in epistola operi præfixa. Erimverò (præter jam dicta) credibile non est Lainio Salmeronem hac in re fuisse contrarium: maxime cum ipsis simul ad Tridentinum abeuntibus, S. Ignatius summopere commendasset, ut inter eos summa esset animorum conspiratio, & mutua consiliorum sententiarumque societas, teste Orlandino lib. 5. n. 26. Et verò paruerunt, ait Orlandinus ibidem. Eiusdem ergo sententiæ Salmeron fuit cum Lainio, de quo supra.

RUARDUS TAPPERUS.

Celebris iste Doctor Lovanicus orat. 10. habitâ anno 1552. in refutatione Confessionis Saxonicæ, sæpius requirit dolorem propter Deum offensum, non ob solum inferni supplicium: Quando (inquit) in Ecclesia auditum est, quòd peccator, timore gehennæ ob peccata admissa concussus, remissionem consequitur peccatorum, si credat Filium Dei in cruce pro peccatis suis oblatum, & confidat sibi peccata remissa... priusquam... sibi displiceat, quòd Patrem suum offenderit? Nunquam hanc doctrinam Ecclesia Catholica tradidit, nunquam eam secuta est... Nam in Actibus Apostolorum scribit B. Lucas, quòd Apostolus Paulus docebat publicè, & per domos pœnitentiam, non ob supplicium... Et ante annos mille scripsit B. Gregorius: cum ex peccato pœna metuitur, & amissa Dei facies non amatur, timor ex timore est... Et Ezechiel: si impius egerit pœnitentiam... Et alio loco: projicite à vobis omnes iniquitates vestras, &c. Requirit Propheta propostum præcepta omnia custodiendi... quòdque ipse odio peccati & iniquitatis, ut contra Deum est, a se projiciat, &c.

Et infra explicans Apostoli verba: nos fide justificamur: Ex fide (inquit) operante pœnitentiam, & veram Dei dilectionem, confertur remissio peccatorum. Quomodo se interpretatur Apostolus ipse c. 10. idem videlicet esse verbum Dei quòd prædicat, & de quo capitibus superioribus disseruerat; & verbum, de quo Scriptura in Deuteronomio, quòd profè est in ore tuo, & in corde tuo. Nam in Deuteronomio certum est sermonem fieri de dilectione Dei, & conversione plena ad Deum... Justificamur igitur (interpretante Apostolo Paulo) fide ex dilectione pœnitentiam operante, non operibus, aut operum merito, quamvis non sine operibus pœnitentiæ. Et nostra de pœnitentiâ doctrina perspicua est... Nos enim simpliciter docemus, quòd impius si gemat, & verè doleat ob peccatum commissum (nota) seque emendare... proponat, si Sacerdoti peccata sua confiteatur, cum spe veniæ, per Sacramentum absolutionis... omnium consequitur remissionem.

Et infra: si adit dolor de peccatis (ut diximus) ob Dei offensam, cum proposito vitam emendandam, accedente Sacerdotis absolutione, certi sumus... peccata esse remissa.

Et in comment. art. 3. Lovan. (quem scripsit anno 1555.) Remittitur virtute hujus Sacramenti peccatum, quando adest dolor de commisso... qui quidem dolor... ex Dei amore proficitur. Quin ratio peccati, maxime mortalis, secundum

S. ff. 2

definitiones beatorum Ambrosii & Augustini, consistit in praevaricatione legis Dei, & recessu ab eo, tanquam ultimo fine. Qui igitur per se odit peccatum, dolet de praevaricatione legis Dei, saltem virtualiter & implicitè Deum ejusque legem amat, &c.

Infrà: Quamvis necessarium sit ad salutem Sacramentum Pœnitentiæ; magis tamen necessaria est cuiuslibet peccatori, qui mortali peccato est obnoxius, ipsa pœnitentiæ. Nam sine ea nec potest, nec potuit unquam ei salus contingere. Est autem necessaria... jure naturali... est enim prima animorum conceptio, quod filium offensa in patrem commissa pœnitere debeat, priusquam in gratiam recipiatur. Nec sine ea efficax esset Sacramentum Pœnitentiæ.

Infrà §. complectitur autem dicit, quod naturalis hominis ratio docet, ad reconciliationem cum Deo, dolendum de offensa in ipsum commissa. Filius enim hæc tria assumit ad placandum patrem... Primum... cogitat quàm indignè adversus patrem, sibi optimè affectum, ipse egerit, dolens quòd eum offenderit.

Et §. quamquam, longè post medium: Scimus Apostolum dicere, quod Pater Jesum Christum proposuit nobis propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Sed hæc fidem intelligimus, non inanem & sterilem; sed operantem per pœnitentiæ, peccata detestantem propter Dei offensionem... accedente Sacramento Pœnitentiæ, in quo aspergimur sanguine Christi.

Et infrà: Universi Patres constanter... tradiderunt, & tradidimus, quod impius volens consequi peccatorum remissionem, primum agnoscat se Deum Patrem suum offendisse, & propterea doleat, & detestetur peccata sua... Docemus requiri detestationem criminis ob Dei offensionem (atque adeò ex ejus amore, prout explicat paulò antè) dicente Apostolo: tristitia, quæ secundum Deum est, pœnitentiæ in salutem stabilem operatur.

In commentario articuli 4. refert quidem opinionem Cani, ipsius Cani verbis, de sufficientia attritionis ex timore poenarum supernaturalium, eamque probabilem vocat, haud dubiè ob Cani auctoritatem, additque de quocumque attritionis genere Neotericos scribere quòd sic attritus, si ignoret invincibiliter se non habere sufficientem dispositionem, eequidem suscipiet gratiam & remissionem virtute Sacramenti. Sed ut ostendat ab iis se opinionibus alienum, subdit: Consolatoria quidem hæc sunt, sed incerta, & Scripturis & Patribus parum consentanea, si intelligant, nullam Dei, aut offensa ipsius in displicentia hac habendam rationem. Nam Apostolus Paulus in Actis solam annuntiat pœnitentiæ quæ secundum Deum est. Et ad Cor. 1. Tristitia (inquit) quæ secundum Deum est, pœnitentiæ in salutem stabilem operatur. Et ne homo quidem justus placaretur, cum is qui læsit, nullam ipsius in dolore habet rationem, nec ab eo in amicitiam reciperetur, qui jacturam propriam sentit, non amicitiam offensionem. Et passim requirunt Scriptura, quòd pœnitentes convertantur ad Dominum: Convertimini (inquit Propheta Joel) in toto corde vestro... Oportet igitur, cum attritione, quæ fit ob metum supplicii (nota bene) & multò magis quæ fit ex consideratione luminis naturalis, altam affectu mutationem conjunctam esse, ut scilicet rationes, ob quas dictis modis de peccatis dolemus, moveant ad altiore considerationem, mensisque ad Deum eam affectionem.

JOANNES HESSELIUS.

1951 Hesselium... postremorum temporum Patribus semper annumerabit Ecclesia, ait Pinterellus in lib. de sufficientia attritionis. Ipse igitur in tract. de Sacramento Pœnitentiæ (quem anno 1562, di-

caavit) c. 1. Potest (inquit) fieri quòd quis de peccato commisso doleat, non ex amore Dei, aut justitia contra quam peccavit, sed ex solo timore poenarum. Verumtamen talis non verè etiam agi pœnitentiæ (sine qua non est, nec esse potest peccatorum remissio) non convertitur ad Deum ex toto corde secundum Joëlem. Et c. 3. Timor iste supplicii, etiam cum ipse ipsum supplicium per Dei gratiam evadendi, non est contritio (quam dixit esse primam partem Sacramenti Pœnitentiæ) neque aliqua pars justitiæ. Non est enim tristitia secundum Deum: quia per illum homo non servit Deo, sed sibi, spectans tantum evasione poenarum.

JUDOCUS RAVESTEYN.

In Apologia pro defensione Decretorum Concilii Tridentini p. 1. fol. 257. defendens doctrinam sessionis sextæ c. 6. ad hæc Kemnitii objectionem: quartum vitium in Tridentinis Decreto, est quòd officium proprium fidei, quòd est apprehendere Christum ad justitiam & salutem, tribuunt Patres Tridentini nostre charitati, non fidei. Unde quintum vitium est, quòd singulæ dilectionem Dei in nobis debere precedere reconciliationem.

Respondet, inane esse calumniam, quòd ordinem in Scriptura monstratum, in descriptione preparationis ante justificationem inveritas Synodus Tridentina, dum docet, dilectionem aliquam Dei (charitatis utique, de qua objectio procedit) precedere (debere) justificationem. Cum Scriptura manifestè instruat neminem salubriter ad Deum confugere, pro impetranda reconciliatione, nisi qui aliqua dilectione Dei, & amore justitiæ sit affectus.

Et fol. 281. certa & firma responsio, Scripturas illas generales, quæ promittunt omni credenti salutem, non esse accipiendas de qualibet fide, sed de fide quæ parit veram & sinceram pœnitentiæ peccatorum, non ex pœne & damnationis tantum timore; sed ex vero & sincero Dei amore, ac bona erga Deum voluntate, &c.

CLAUDIUS JAYUS.

Dilectionis seu charitatis actum necessarium 1952 censuit ad justificationem in Sacramento Baptismi. De ipso namque Pallavicinus l. 8. c. 13. commemorat, quòd inter dispositiones ad justificationem in Sacramento illo, cum Salvatore Alepio, Lipomano, & Pio annoverit: ut aliqui charitatis actus infereretur... Quia si pœnitentiæ (quam ante Baptismum agi oportet) tota esset ex timore, sine amore justitiæ, & dolor esset propter poenam tantum, & non propter Dei offensionem, injustus esset.

ANTONIUS CORDOBA.

Unus & ipse fuit ex Theologis Tridentinis, à nonnullis quidem Sociis allegatus pro sufficientia servilis attritionis ipsorum; sed quàm immerito, manifestum est ex eo quòd relatis 4. opinionibus, quarum tertia dicebat serviliter attritum virtute Sacramenti justificari, eò quòd Tridentinum, dicens quòd in Sacramento ad gratiam disponit, aliter non possit intelligi: cā opinione rejecta, ad quartam transeat opinionem, in qua standam esse dicit, & tenendum, quòd quamvis per se & regulariter contritio vera requiritur, cum hoc Sacramento, ad gratiam justificantem: quia sic DOCTORES OMNES, ATQUE CONCILIA, docent de lege requiri; at verò per accidens, ratione ignorantie, sufficit probabiliter estimata contritio (quamvis sit vera attritio) eaque saltem requiritur, cum hoc Sacramento, ad gratiam justificantem. & non sufficit quòd pœnitens, sciens se non esse verè contritum, sed solum formidolosè attritum, æstimet quicquam bonæ fide se sic esse sufficienter dispositum ad habendam gratiam, ut tertia dicebat opinio. Ad cuius fundamentum respondet, quòd Concilium

Trid. non dicit quod illa attritio (formidolosa) SUFFICIENTER DISPONIT, aut PERDUCIT cum Sacramento ad gratiam; sed quod disponit ad eam; quod verum est, etiam dum disponit insufficienter, remittit, vel non nisi mediis alius dispositionibus melioribus, ad quas paulatim ducit. Manifeste ergo rejicit sufficientiam formidolose attritionis, cognita ut talis.

CAPUT CLXV.

Argumentum 8. ex eo quod eandem insufficientiam, divinamque dilectionis necessitatem, cum S. Thoma Vilianovano (qui post sess. 14. in doctrina sua persistit, mortuus anno 1556.) post Tridentinum, vel certe post illius sessionem 14. tradiderim innumeri, omnis status, & Ordinis, praestantissimi Catholicissimi-que Scriptores, scilicet Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, Doctores & Theologi. Quos omnes circa Tridentini mentem perspicue errasse, vel aperta definitione ipsius contradixisse, asseri non potest absque temeritate.

1954 **I**D (inquam) absque temeritate asseri non potest, tum ob praecipuam ipsorum eruditionem. Tum ob commendatissimam sanctitatem nonnullorum. Tum ob imitiam omnium erga Ecclesiam Ecclesiasticamque definitiones observantiam ac pietatem. Tum denique quia id de tot & tantis Viris absque convincente fundamento (quale hic non suppetit) dicere, vel sentire, non est ad sobrietatem sapere. Sola proinde propositio prima probanda est. Probatu vero per eorum inductionem paragraphis sequentibus exhibendam.

§. I.

Præferuntur sanctissimi sapientissimique Cardinales, qui post Tridentinum, servitius attritionis insufficientiam, divinamque dilectionis necessitatem asserunt.

S. CAROLUS BORROMÆUS.

Verba ipsius habes supra num. 1766. Ipsum vero post Tridentinum scripsisse dubium non est.

CARDINALIS PALÆOTUS.

1955 Gabriel Palæotus Cardinalis, in Constitut. Bononiens. anno 1592. editis p. 3. Sermon. de Sacramento. Ponit contritionem ex Dei timore, prout condistinguitur ab attritione ex suppliciorum metu concepta, ad Poenitentiae Sacramentum exigit, dicens, quod quamvis dolor non potissimum ex timore Dei, sed potius ob suppliciorum metum... ad veram rationem contritionis non attingat, quin potius attritio dicenda esset, non tamen adeo peccator a spe salutis & consequenda venia excidat, ut à Tridentino Concilio (sess. 14. c. 4.) declaratum est: quoniam iste dolor ad veram Dei timorem, id est contritionem ex Dei teu divinae offensa timore, & ea mediante, ad gratiam in Sacramento disponit, unde virtute Sacramenti ex attritio contritus dicitur.

CARDINALIS SARNANUS.

1956 In Summa Theol. (quam Clementi VIII. dicavit eodem anno 1592.) fol. 152. sic habet: poenitentiam certam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei, inquit Augustinus. In peccatoris igitur conversione est Dei operatio, cor convertentis. Deinde actus fidei, & timor suppliciorum ex fide conceptus. Postea motus spei de consequenda venia. Postremo actus charitatis, quo peccatum displicet propter seipsum, & non propter timorem poenae. Nam timor poenae, id est dolor ex timore poenae conceptus, non est contritio, seu poenitentia: quia scilicet purus purus timor poenae, non est sufficiens

motivum illius, ut ex Sarnani contextu liquet. Vera quippe contritio, sive perfecta, sive imperfecta, peccatum detestatur propter seipsum, non propter timorem poenae tantum. Neque enim perfecta ab imperfecta motivo distinguitur, sed intentione, prout ait ibidem: attritio virtute Sacramenti fit contritio. Proinde non videtur ab invicem distare, nisi penes intentionem & remissionem. Idcirco quemadmodum eadem albedo numero potest fieri intensior; ita plane idem actus remissus potest fieri intensus. Materiatiter ergo idem sunt, sicut domus opaca & lucida. Est enim attritio velut lux aurora, quae sensim incrementa lucis suscipiens efficitur meridies.

CARDINALIS TOLETUS.

Post mortem ipsius typis excusa fuit ipse In-

structio Sacerdotum, cujus Autographum seu Manuscriptum, propria manu ipsius exaratum, Marcus Atilius Monaldus, Curiae Apostolicae Notarius 13. Januarii 1670. publico instrumento testatur extare in Collegio Romano Soc. Jesu, cum hac inscriptione: Cardinalis Toleti Scripta Theologica manu propria. In ea igitur Instructione Editionis Lugdunensis 1599. necnon Mediolanensis & Antuerpiensis ejusdem anni. Sicut & Editionis Romanae & Antuerpiensis anni 1600. Editionis Venetae, Placentinae & Colonienensis anni 1601. & Constantinensis anni 1602. libro 3. c. 4.

Toletus sic habet: prima quidem attritio, si talis sit, ut cognoscat poenitentem, se non detestari peccatum, ut est DEI OFFENSA, sed tantum ut est alienus mali causa, ET POENAE INFERNI, quamvis bonus sit actus iste, tamen non sufficit ad Sacramentum... Unde Confessores maxime debent considerare, qualiter poenitentem admittant ad confessionem. Non enim sunt admittendi, nisi qui peccata detestantur, ut offensa Dei sunt... Unde ante confessionem mihi videtur de tali dispositione fore interrogandos. Hinc etiam sequitur, contritionem, quae par est materiae hujus Sacramenti, aut esse veram contritionem, aut eximiatam. Etc. 10. cum poenitentem habet conscientiam, se non esse verum contritum, sed solum attritum, peccat sic accipiendo absolutionem, nec valida est confessio. Quid autem nomine contritionis intelligat, initio capitis 4. exponit, sic eam definiendo: contritio est peccati praeversio, ut est Dei offensa, voluntaria super omnia detestatio, cum proposito futura super omnia vitandi, & commissa confitendi.

Non me latet Toletum in posterioribus Editionibus, Antuerpiensis anni 1603. Romanae anni 1608. Lugdunensis 1638. & aliis alter habere. Et in Instructione Toleti manu scripta, & à Monaldo authenticè recognita, post verba illa cap. 10. n. c. valida est confessio, reperiri signum remissivum C. cum hac additione marginali: quod intelligendum est de attritione, quae est imperfectus dolor praeteriti, & imperfectum propositum futuri... Nam de attritione illa, quae est detestatio cum vero proposito, sed ob poenas inferni, dico, quod licet sciat homo se esse attritum, quod est vera confessio, & accedens absolutio dat gratiam, ut colligitur ex Trid. sess. 14. c. 4.

Verum imprimis possessio est pro anterioribus illis Editionibus. Cum enim in lucem prodierint velut à Toletò dictatae, & de Colonienis anni 1601. Typographus testetur quod sit excusa ex eius Manuscripto juxta postremam Romanam Editionem, & ab omnibus mendis expurgata. Et reverà in Romana Editione anni 1601 (prout extat in Bibliotheca Angelica S. Augustini de Urbe) expressè habeatur, quod sit cum Autographo collata & correctà: anteriores illae Editiones primum adepta sunt possessionem praesumpta consonantia cum germano Toleti Manuscripto; à qua possessione sine plena probatione deturbat